

Dějiny temné i tajemné

záhadné české zločiny

Jaroslav Krupka

nastole

Dějiny temné i tajemné

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihynastole.cz
www.albatrosmedia.cz

Jaroslav Krupka
Dějiny temné i tajemné – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

DĚJINY TEMNÉ I TAJEMNÉ

OBSAH

Úvod	5
O třech lebkách svatého Vojtěcha	6
O nejtajemnější vraždě českých dějin	18
O králi vrahovi a českém světci světové superstar	26
O soukromé válce a jedné korunovaci	36
O tajemném císařově alchymistovi	44
O jedenácti ztracených lebkách českých pánů	56
O největším loupežníkovi střední Evropy	66
O nešťastném výstřelu v Celetné ulici	80
O lesních válkách pytláků s hajnými	88
O možná pravých rukopisech	98
O vraždě Anežky Hružové	106
O záhadě Suchého Dolu	116
O moravské Matě Hari	126
O britském špionovi v protektorátu	136
O záhadě 19 zmizelých těl z Pražského povstání	148
O tajemných vraždách na zámku Kunštát	156
O estébáckém zabijákovi	166
O zákeřné akci Kámen	178
O smrtřákovi na kole	190
O zapomenuté masové vraždě	200
Zdroje obrázků a fotografií	210

Končilo léto roku 2022, když jsme si v redakci Deníku začali přes „Team-sy“ (tu podivnou aplikaci, která nahradila tradiční porady) psát a povídat o tom, že z textů o známých i odvrácených stránkách historie, které pro tyto noviny píšu, by mohl vzniknout podcast a mohl by se jmenovat Dějiny temné i tajemné. Krátce na to tento podcast opravdu vznikl, potom na něj navázala občasná videa, při nichž s kolegou Janem Herzánem putujeme po zajímavých místech Česka, spojených s různými historickými událostmi, a nakonec přišla i nabídka nakladatelství Albatros Media, abychom dvacet takových vybraných příběhů přetavili do knižní podoby. Výsledek je teď před vámi.

Moc děkuji všem, kdo mi umožnili je vyprávět, všem, kdo mi přispěli zpřístupněním svých cenných zkušeností i vzácných archivů, a zvláště pak děkuji všem, kdo si chtějí právě takové příběhy číst. Dodává mi to chuť i elán pátrat po dalších, třeba zapomenutých, ale vždy neopakovatelných lidských osudech, jež stojí za zaznamenání.

Díky.

S úctou Jaroslav Krupka

O TŘECH LEBKÁCH SVATÉHO VOJTĚCHA

Přes všechny osobní slabosti našel odvahu říkat pravdu vhod i nevhod, řekl před časem o českém světcí svatém Vojtěchu kněz Václav Malý. Potomek slavníkovského rodu Vojtěch byl vysvěcen na biskupa pravděpodobně 19. února 982 na Levém Hradci. Jeho ostatky budí dodnes otázky. Po zavražděném světcí totiž zůstalo hned několik lebek.

Svatý Vojtěch se narodil kolem roku 956 v rodině mimopřemyslovských knížat, která ovládala severovýchodní část nynějších Čech a Kladsko. Podle legendy byl místem jeho zrození hrad Libice nad Cidlinou. Ten v té době představoval opěrný bod zlického knížectví, známého odporem proti knížeti svatému Václavovi. Vojtěchovým otcem byl údajně kníže Slavník, který pocházel z rodu charvatských knížat ovládajících severovýchodní Čechy.

Vojtěchova matka se podle legendy jmenovala Střizislava a byla pravděpodobně z přemyslovského rodu. Alespoň se tak usuzuje na základě toho, že s její smrtí se mezi Přemyslovci a Slavníkovci vyostřily vzájemné rozpory, jež později vedly k tragickým koncům.

KARIÉRA DUCHOVNÍHO

Podle antropologa Emanuela Vlčka Vojtěch v mládí těžce onemocněl, což byl zřejmě hlavní důvod, proč byl zaslíben duchovnímu stavu. V roce 972 tedy odešel studovat do Magdeburku, což bylo tehdejší kulturní a duchovní středisko pod patronací arcibiskupa Adalberta. Právě jeho jméno také Vojtěch přijal jako biřmovací. Pravděpodobně k tomu došlo už v roce 961 nebo 962 při Adalbertově návštěvě Slavníkova dvora.

Přibližně v téže době, tedy kolem roku 961, začal Václavův následník (a také bratrovrah) Boleslav I. usilovat v zájmu sjednocení české kotliny o vytvoření pražského biskupství, jež mělo otevřít cestu pro novou společnou koncepci vznikajícího českého státu. V této souvislosti bývá často zmiňována Boleslavova rotunda, jež mohla být v roce 961 založena jako první český biskupský kostel se staroslověnskou liturgií.

Prvním představeným pražského biskupství se stal Sas biskup Dětmar, avšak na scénu dějin měl už brzy vstoupit právě Vojtěch, a to zejména z titulu potomka slavníkovského rodu. Po smrti knížete Slavníka začátkem 80. let se totiž vlády v jižních a ve východních Čechách ujal Vojtěchův

starší bratr Soběslav, čímž vznikly v Čechách dva hegemonistické vládnoucí útvary – Přemyslovci a Slavníkovci. Pokud chtěl přemyslovský kníže upevnit svou moc v rámci celé české země, potřeboval dostat slavníkovskou doménu pod svou kontrolu.

K tomuto cíli měla posloužit i Vojtěchova volba druhým pražským biskupem – předpokládalo se, že Slavníkovec Vojtěch se dostane coby druhý pražský biskup pod přemyslovský vliv, a pomůže tak tomuto rodu ote-

Detail z votivního obrazu Jana Očka z Vlašimi s vyobrazením svatého Vojtěcha

vřít cestu ke vznesení mocenských nároků na celou českou zemi. K volbě došlo na tehdejší přemyslovské púdě na Levém Hradci v roce 982 – jako konkrétní den uvádějí různé prameny buď datum 19. ledna, nebo právě 19. února.

V BOJI S POHANSTVÍM

Vojtěch si byl dvojakosti své role pravděpodobně dobře vědom, proto podle svého oficiálního kanonického životopisu přijal biskupský stolec jen s velkým váháním. Jeho diecéze prý zabírala celé Čechy, Moravu, Slezsko, jižní část Polska i Slovensko. K výkonu své nové funkce ale potřeboval i souhlas světské hlavy západního křesťanstva, jíž byl v té době římský císař Otto II. První zahraniční cesta nového pražského biskupa tak vedla do Itálie a výrazně ho ovlivnila.

V Itálii se totiž Vojtěch seznámil s význačnými hlasateli takzvaného clunyského hnutí, opatem Majolem z Cluny a s biskupem Gérardem z Toulou, což byli benediktini usilující o reformu církve a o obnovení a prohloubení duchovního života. Jejich učení tedy představovalo pro přemyslovské

plány podstatný háček, protože usilovali o přesný opak toho, co Přemyslovci: tedy o zvýšení nezávislosti církevního života na světské moci. Současně prosazovali potírání jevů spojovaných s pohanstvím, zejména mnohoženství a obchod s otroky, a žádali po kněžích, aby žili v celibátu.

Vojtěch přejal většinu jejich myšlenek a snažil se je na půdě své dieceze prosazovat, což vyvolávalo na jedné straně opětovný růst napětí mezi přemyslovským a slavníkovským rodem, na druhé i odpor značné části těch obyvatel země, kteří ve svém životě stále dávali přednost pohanským způsobům. Proti Vojtěchovým snahám o reformy se stavěla dokonce i část duchovenstva a samozřejmě také přemyslovský panovník, jímž byl v té době už Boleslav II. řečený Pobožný.

Dobývání Libice nad Cidlinou v roce 995, ilustrace z díla Rosa Bohemica sive vita S. Woytechi Matěje Benedikta Boletuckého z Hradiště z roku 1668

K tomu se přidaly další politické rozbroje: protože otec Boleslava II., kníže Boleslav I. vedl po svém násilném uchopení moci čtrnáct let válku se saským králem Otou I., byly přemyslovské kontakty se Sasy přes smírné ukončení sporu dlouhodobě rozkolísané, zatímco Slavníkovci s nimi měli trvale přátelský vztah. Opora v Sasech pak vedla slavníkovského knížete a Vojtěchova bratra Soběslava k tomu, že si na území své domény počínal stále sebevědoměji jako suverénní panovník, včetně toho, že dal na Libici a na Malíně razit vlastní Soběslavovy mince. Něco podobného bylo samozřejmě Boleslavu II. trnem v oku.

VZNIKÁ BŘEVNOVSKÁ MNIŠSKÁ KOMUNITA

Vojtěch, znechucený a vyčerpaný neustálými spory, se rozhodl po šesti letech na svůj stolec rezignovat a v roce 988 požádal v Římě o souhlas se

složením úřadu pražského biskupa. Jako jeho nástupce byl vybrán pravděpodobně míšeňský biskup Felkold (v některých pramenech označovaný též jako Volkold), ten však náhle zemřel, a z Čech proto bylo vypraveno do Itálie k Vojtěchovi poselstvo se žádostí o jeho návrat. Vedl je někdejší Vojtěchův učitel Radla a spolu s ním údajně i mnich Kristián, jemuž bývá připisováno autorství Kristiánovy legendy, latinského spisu o počátcích křesťanství a o prvních českých světcích.

Skutečná identita tohoto muže zůstává tajemstvím – podle některých historických názorů šlo o levobočka přemyslovského knížete, jiní ho naopak spojují příbuzenským svazkem se slavníkovským rodem. Jisté není popravdě ani to, zda legendu skutečně sepsal nějaký současník tehdejšího dění a zda nejde o pozdější falzum.

Ať tak či onak, Vojtěch se nechal podle svého životopisu poselstvem přesvědčit a vzal s sebou do Čech i dvanáct mnichů jako základ budoucí klášterní komunity prvního mužského kláštera v Čechách. Cestou domů navázal v Čáchách osobní kontakt s římským králem a budoucím římským císařem Ottou III., který se prý brzy rozvinul v oboustranné přátelství – Otta prý na Vojtěchovi obdivoval jeho učenost, zbožnost i asketicky vedený život.

Dvanáctičlenná mnišská komunita pak žila v Praze v břevnovském klášteře, který pro ně založil Boleslav II., jenž také Vojtěcha při návratu osobně přivítal. Opětovně jmenovanému pražskému biskupovi se však ani tak nepodařilo získat si v zemi potřebnou důvěru. Napětí mezi ním a šlechtou se znovu výrazně přiosťilo poté, co Boleslava II. stihla mozková příhoda, v jejímž důsledku svěřil dočasně vládu svému synovi Boleslavu Ryšavému. Ten byl totiž výrazným příznivcem Vršovců, dalšího českého rodu, nepřátelského vůči Slavníkovcům.

MASAKR NA LIBICI

Obnovený Vojtěchův episkopát trval do roku 994, poté svou diecézi opustil znovu a tentokrát trvale. Patrně poslední kapkou byla rodová vražda cizoložné šlechtičny, k níž došlo přímo na půdě biskupského svatojiřského chrámu, kde se snažila najít azyl. Všechny účastníky tohoto zločinu nechal Vojtěch coby pražský biskup vyobcovat z církve, dokud nevykonají pokání, ale údajně se setkal jen s nenávistí a pohrdáním. Nad provinilým rodem proto vyhlásil klatbu a znovu odešel do benediktinského kláštera v Římě.

Zhruba rok na to dospělo nepřátelství Přemyslovců a Slavníkovců do kritického bodu a byl z toho krvavý masakr. V předvečer svatováclavského svátku přepadla část družiny knížete Boleslava II. hradiště v Libici a všechny přítomné Slavníkovce, včetně čtyř Vojtěchových bratrů,

Slavníkovská Libice. Odkryté základy kostela v areálu hradiště z éry Slavníkovců v Libici nad Cidlinou

povraždila. Přežil jen Soběslav, jenž se v té době účastnil výpravy Otty III., a pak sám Vojtěch spolu se svým nevlastním bratrem Radimem, kteří už pobývali v Římě.

„Toho času kníže nemohl vládnouti sám sebou, ale vládli předáci. Tito obrátivše se v nenávistníky Boha, ničemných otců nejhorší synové vykonali velmi zlý a ničemný skutek. Neboť jednoho svátečního dne vnikli do hradu Libice, v němž bratří svatého Vojtěcha a hradští bojovníci všichni jako nevinné ovečky stáli při slavné mši svaté, slavíce svátek. Oni však jako draví vlci ztekli hradní zdi, muže a ženy do jednoho pobili, a sťavše čtyři bratry svatého Vojtěcha se vším potomstvem před samým oltářem, hrad zapálili, ulice krví z kropili, a obtíženi krvavým lupem a krutou kořistí, vesele se vrátili domů,“ napsal o vraždění na Libici kronikář Kosmas.

Když se Vojtěch dozvěděl o masakru, chtěl se vrátit. Zamířil proto ke dvoru polského knížete Boleslava Chrabrého a požádal ho o zprostředkování jeho návratu do Čech. Češi ale svého biskupa definitivně odmítli. Snášet osud muže, který v bezpečí přežil vyvraždění vlastní rodiny, bylo zřejmě Vojtěchovi dlouhodobě proti mysli, požádal proto papeže o souhlas s hlásáním víry u cizích a nevzdělaných národů a zamířil k pohanským Prusům. Tím svůj osud zpečetil.

SMRT V POSVÁTNÉM HÁJI

Podle legend zabili pohanští Prusové Vojtěcha dne 23. dubna 997, když vstoupil do jejich posvátného háje Remowe – podle některých zdrojů tam vkročil omylem, podle jiných chtěl Prusy požádat o přístup do jejich hradště. Namísto svolení se dočkal zajetí, spoutání a mučednické smrti, která má v dochovaných pramenech hned několik podob.

Legendy hovoří o tom, že Vojtěcha na nedalekém pahorku nejdřív probodl oštěpem pohanský kněz Sikka a pak jej ještě Prusové ubodali sedmi ranami.

Pozdější vyobrazení na tzv. Hnězdenských dveřích (dochovaných románských dveřích z doby kolem roku 1175, představujících významnou historickou památku Hnězdna, jednoho z nejstarších polských měst) zachycuje rovněž bodnutí kopím, ale současně i Vojtěchovo stínání sekerou.

O hlavu český biskup skutečně přišel, je však otázka, zda k jejímu setnutí nedošlo až posmrtně. Skončila na kůlu, odkud ji údajně po třech dnech

Plastické ztvárnění smrti sv. Vojtěcha na tzv. Hnězdenských dveřích, tedy dochovaných románských dveřích z doby kolem roku 1175, představujících významnou historickou památku jednoho z nejstarších polských měst Hnězdena. Plastika zachycuje Vojtěchovo probodnutí kopím a současně stínání sekerou

sňal místní strážce a doručil ji Boleslavu Chrabrému. Ten hlavu a později i Vojtěchovo tělo vykoupil zlatem a nechal uložit. Dne 6. listopadu 999 byly Vojtěchovy pozůstatky slavnostně pohřbeny ve hnězdenském kostele Panny Marie za hlavním oltářem.

Když už byl dávno mrtvý, začali konečně Češi projevovat o svého duchovního vůdce pořádný zájem. Zhruba tři desítky let po jeho smrti tak do Polska zamířila vojenská výprava nového českého knížete Břetislava I., mezi jejíž hlavní cíle (údajně úspěšně splněné) patřilo právě vyzvednutí Vojtěchových ostatků a jejich převezení do Čech. Kdy přesně k této události došlo, se dodnes neví – Kosmova kronika ji datuje k roku 1039, soudobné polské kroniky k letům 1038 a dokonce i 1037 (a některé pozdější polské kroniky jakýkoli převoz ostatků zhurta popírají).

Jisté není ani to, o jaké ostatky vlastně konkrétně šlo, protože to žádá z kronik detailně nezmiňuje. A právě tady začíná „historie několika hlav“.

TŘI LEBKY SVATÉHO VOJTĚCHA

V letopise anonymního kronikáře 12. století, tzv. Kanovníka vyšehradského, se tak můžeme dočíst o tom, že „dne 23. února 1127 byla nalezena v hradu v Hnězdně hlava svatého Vojtěcha mučedníka a biskupa právě v tom místě, kde byl tento mučedník korunován a pohřben“. První hlava.

Lebka sv. Vojtěcha, pravděpodobně pravá, v katedrále svatého Víta, Václava a Vojtěcha v Praze

V roce 1143 ale další český anonymní kronikář, autor tzv. Kroniky Mni-cha sázavského, píše, že při požáru svatovítské baziliky na Pražském hradě došlo k poškození výzdoby hrobu svatého Vojtěcha, ale pozůstatky světce zůstaly ušetřeny, a že „téhož roku byla nalezena hlava svatého Vojtěcha biskupa a mučedníka v kostele Svatého Víta mučedníka na hradě Praze“. Druhá hlava.

A konečně, podle hildesheimské kroniky navštívil v roce 1000 Vojtěchův hrob ve Hnězdně jeho přítel římský císař Otta III. a při té příležitosti si odnesl zlomky jeho kostry a část jeho ramene a lebky jako vzácné relikvie. Kousky kostry nechal Otta uložit v Římě, zlomek lebky věnoval nově založenému kostelu svatého Vojtěcha v Cáchách.

Tato relikvie upadla během staletí v zapomenutí, avšak o víc než 400 let později, 1. září 1475, se v kostele lebka náhle zjevila před vizitací císaře Fridricha III. a papežského nuncia, a to nikoli jako někdejší část lebečního skeletu, ale skutečně jako kompletní lebka připisovaná českému světci. Tak se dostala na svět třetí hlava.

PRAVOU MÁME MY, ŘÍKAJÍ ČEŠI

Která z nich je ta pravá, pokud vůbec nějaká? Zodpovědět tuto otázku se pokusil v 70. letech minulého století český antropolog Emanuel Vlček. K dispozici získal „pražskou“ a „cášskou“ lebku, prozkoumat lebku hnězdenskou mu však tehdejší primas polský, kardinál Štefan Wysinski nedovolil.

Pražská i cášská lebka se vzájemně hodně podobaly: obě byly shodně poškozené na stejných místech a obě měly z horní čelisti vytaženy všechny zuby, což vedlo antropologa k závěru, že jedna byla úmyslně poškozena podle druhé, a tudíž byla záměrným falzem.

Vlček nakonec došel k závěru, že pravou lebku svatého Vojtěcha je ta pražská, protože na rozdíl od cášské odpovídala svou sérologickou skupinou jak dochovaným zbytkům Vojtěchova skeletu, přeneseným Břetislavem I. z Polska na Pražský hrad, tak kosterním pozůstatkům uloženým Ottou III. v Římě. Současně do ní na rozdíl od cášské lebky pasovaly zuby nalezené kolem skeletu. Antropolog vyřešil i otázku Vojtěchovy smrti, protože se mu podařilo prokázat, že hlava byla sřata až posmrtně.

NE, ZŮSTALA U NÁS, OPONUJÍ POLÁCI

Jenže držením pravé lebky svatého Vojtěcha, jež prý zůstala ve Hnězdně, se honosí také Poláci. Podle polského titulu Misionář (Misyjne) toho sice Břetislav odvezl při svém nájezdu na Hnězdno do Prahy hodně (kromě

Vojtěchův náhrobek v polském Hnězdně

ostatků sv. Vojtěcha ještě s ostatky Vojtěchova nevlastního bratra, prvního hnězdenského arcibiskupa svatého Radima, ostatky pěti bratrů mučedníků a stovku vozů naplněných cennostmi, liturgickým vybavením a dokonce i zvony), ale Češi prý vzali z katedrály jen tu část ostatků sv. Vojtěcha, která byla zazděna za oltářem. „Relikvie uchovávané v samostatných relikviářích přežily,“ píše Misionář.

Relikviář s hlavou pak byl prý skutečně nalezen při přestavbě katedrály v roce 1127 zazděný v jejích stěnách. Během následujících staletí se Hnězdně chlubilo tím, že má relikviář úlomků hlavy i kostí svatého Vojtěcha, z nichž část mohla být nalezena ve zdi katedrály a část získána z některého z dalších polských kostelů, kterému je Hnězdně kdysi darovalo.

„Pravost těchto relikvií nezbuzovala žádné pochybnosti, o čemž svědčí četné poutě a dary, stejně jako péče, které se jim dostalo během válečných vřav. Z kapitulních záznamů je známo, že během vnitřních bojů

za vlády Władysława Łokietka a později, v 15. a 16. století, byly uloženy v Uniejówě. Podobně tomu bylo během švédské invaze v letech 1655 až 1660," píše Misionář.

Důkazem pravosti ostatků Hnězdna může být prý také žádost ostřihomského arcibiskupa, který v roce 1856 požádal arcibiskupa Hnězdna a Poznaň Leona Przytuského, aby část ostatků sv. Vojtěcha udělil ostřihomské bazilice. Ta svědčí o tom, že pravost ostatků sv. Vojtěcha nevzbuzovala žádné pochybnosti.

POLSKÁ HLAVA BYLA UKRADENA V ROCE 1923

Následné politické a sociální nepokoje přežily ostatky v nedotčené podobě, ale velkou ránu utrpělo Hnězdno v roce 1923, kdy byl zlatý relikviář hlavy sv. Vojtěcha ukraden a nebyl nikdy nalezen.

O pět let později, v roce 1928, požádal primas August Hlond Řím, aby Hnězdnu daroval jiný fragment ostatků sv. Vojtěcha – ten, který Boleslav Chrabrý daroval Otovi III. Papež Pius XI. této žádosti vyhověl. Hnězdno obdrželo fragment kosti předloktí sv. Vojtěcha, částečně umístěný v relikviáři ruky sv. Vojtěcha, částečně v novém relikviáři hlavy. Oba relikviáře jsou uloženy v Arcidiecézním muzeu v Hnězdně.

Během druhé světové války byly ostatky sv. Vojtěcha z rakve převezeny do Inowroclavi, kde přežily válku. V lednu 1959 se kardinál Stefan Wyszyński rozhodl je revidovat, aby se zjistilo, zda nebyly během války nějakým způsobem porušeny.

Po otevření relikviáře byla uvnitř nalezena menší truhla z modřínového dřeva a v ní další, z 15. nebo 16. století, zabalená stuhami amarantové barvy s neporušenými pečetěmi arcibiskupa Floriana Stablewského

Svatý Prokop, svatý Václav a svatý Vojtěch v iniciále písmena O na iluminaci ze 13. století

Socha svatého Vojtěcha v jihopolském městě Mikulov ve Slezském vojvodství. Podle tradice je tento světec ztvárněn s vestem či pádlem v ruce, neboť právě úderem vesla přes záda byl údajně sražen na zem před svou popravou

a metropolitní kapituly. Uvnitř byl hedvábný svazek karmínové barvy, pečlivě zabalený do bílých hedvábných stuh, stejně jako čtyřstránkový dokument potvrzující čtyři dřívější kanonické zkoumání relikvií s podrobným popisem relikvií obsažených ve svazku. Protože pečete byly neporušené, bylo rozhodnuto svazek nerozbalovat a dát na něj pečete kardinála Wyszynského.

Další podrobná prohlídka ostatků proběhla v březnu 1989 na žádost kardinála Józefa Glempa. Komise jmenovaná v té době už látku, v níž byly zabaleny ostatky sv. Vojtěcha, rozbalila a některé z nich přenesla do farních relikviářů a do repliky stříbrné rakve sv. Vojtěcha, jež každý rok v dubnu prochází na den svatého Michaela v slavnostním průvodu ulicemi Hnězda.

VLČEK O PRAVOSTI HNĚZDENSKÉ LEBKY POCHÝBOVAL

Určité tajemství tak nadále trvá. Jak velká část Vojtěchova skeletu skutečně zůstala v polské půdě a kolik odvezl Břetislav? Podle Vlčka je pravděpodobné spíše to, že Poláci po Břetislavově výpadu a unesení Vojtěchových ostatků nahradili světcovu hlavu podvrženým padělkem. Vlček si také všiml, že tato lebka byla podle kronik sice uctívána ještě v 15. století v Poznani, ale pak se prý zmínky o ní vytrácely (což je ovšem v rozporu s tím, co píše Misionář) a přesně v témže období se náhle vynořila obdobná lebka v Cáchách.

Byla snad hnězdenská lebka totožná s cášskou? Nebo šlo o dvě různé napodobeniny? Tyto otázky dnes už jen těžko někdo zodpoví. Hnězdenkou lebku, pokud existovala, v roce 1923 někdo odcizil a její další osud je neznámý. Záhada třetí lebky tak zůstává nerozluštěna...

O NEJTAJEMNĚJŠÍ VRAŽDĚ ČESKÝCH DĚJIN

V české historii snad není zločin, který by byl opředěn větším mystériem, než je vražda teprve šestnáctiletého Václava III. v Olomouci. Poslední mužský potomek přemyslovského rodu vydechl naposledy poté, co mu v šeru síně kapitulního děkanství zasadil dodnes nezjištěný pachatel tři bodné rány. Vrah jednal s největší pravděpodobností na objednávku, okolnosti vraždy však zůstávají dodnes tajemstvím.

Existuje hned několik kronikářských verzí o tom, co se v onen osudný čtvrtek 4. srpna 1306 v Olomouci vlastně seběhlo. Jisté je to, že Václav III., který po smrti svého otce Václava II. zdědil v červnu 1305 český a polský trůn, táhl přes Olomouc v čele zemské hotovosti z Prahy do Polska.

Cílem jeho válečné výpravy bylo udržet polskou korunu v rukách Přemyslovců a uhájit ji proti odbojnému povstání krakovského knížete a kujavského vévody Vladislava I. Lokýtky, který s podporou uherského krále Karla Roberta z rodu Anjou ovládl Malopolsko, obsadil polský královský hrad Wawel a sahal po polské koruně.

Václav III. v odpověď na toto ohrožení svého majestátu předal zastupitelskou vládu svému švagrovi Jindřichu Korutanskému, manželovi své sestry Anny, a koncem července 1306 vytáhl k Olomouci, kam svolal zemskou hotovost. Do města dorazil začátkem srpna.

TŘI RÁNY NOŽEM V PŘÍTMÍ

V Olomouci se mladičkový český panovník zastavil, aby počkal na moravské posily. K ubytování zvolil pochopitelně přemyslovský hrad na tzv. Václavském či Dómském pahorku v centru města, k jehož komplexu patřilo i kapitulní děkanství. Začátkem srpna bylo přes den ještě horko, a mladý král se proto uchýlil po obědě do chladivého přítmí síně, kde si chtěl odpočinout.

Krátce poté vnikl do síně dodnes nezjištěný zabiják a zasadil odpočívajícímu a možná dokonce spícím mladíkovi tři rány nožem do hrudi. Dál se už údaje z různých kronik v mnohém rozcházejí.

Kdo byl onen vrah, který krále napadl ve chvíli odpočinku? Většina soudobých českých pramenů a zázpisů z nich vycházejících zmiňuje jako pravděpodobného pachatele durynského rytíře Konráda (Durynsko představovalo ve 14. století lankrabství na území dnešního Německa, odkud

Návrat Václava III. z Uher do Čech, iluminace z Vídeňské obrázkové kroniky, uherské středověké kroniky s mnoha barevnými iluminacemi, uložené v maďarské Széchényiho národní knihovně v Budapešti

pocházela druhá česká královna Judita Durynská, manželka přemyslovského krále Vladislava II.). Příjmení zmíněného šlechtice je sice v kronikách různým způsobem komoleno, případně neuváděno, ve všech případech však jde pravděpodobně o tutéž osobu.

Zbraslavský kronikář Petr Žitavský ho nazývá jako Konráda z Botenštejna, kronikář zvaný Dalimil jej označuje pouze jako jakéhosi Duryнка, nekrologie olomoucké metropolitní kapituly ho popisuje jako „krutého a nelidského Duryнка Konráda řečeného z Mulhova“ (duryňský hrad Botenštejn se nacházel nedaleko města Mülhausen, ve 14. století nazývaného Mulhov) a kronikář Přibík Pulkava z Radenína píše ve své Kronice české zase o Duryňkovi Konrádovi z Potenštejna.

Účast šlechtice tohoto jména na Václavově vraždě je však velmi sporná, a to z jednoduchého důvodu – i když se v jednotlivostech různé popisy zločinu liší, všechny se shodují na tom, že po činu vyběhl ze síně muž se zakrvácenou zbraní a přítomné stráže jej na místě ubily.

Opat Konrád z Erfurtu napomíná Václava III. u hrobu jeho otce, Česko-moravská kronika, 1862

„Byl však spatřen jakýsi rytíř, řečený Konrád z Botenštejna, rodem Durynk, jak vyskočil z paláce, drže v ruce zkrvavený nůž, a utíkal; a ti, kteří byli venku, ho chytili a jako vraha králova zabil, dříve než mohl promluvit nějakého slova. Zda byl on nebo jiný vinen, nevím, ví to Bůh, to však vím a je to známo celému světu, že záhuba onoho mladého krále způsobila vzrůst nesčíslných útrap,“ píše Petr Žitavský ve Zbraslavské kronice.

Jenže skutečný Konrád z Botenštejna, který začátkem 14. století Václava III. na jeho tažení do Polska se svou družinou opravdu doprovázel coby námezdní žoldněř, zemřel podle durynských písemných záznamů až v roce 1320 a ještě po Václavově smrti byl v různých pramenech zmiňován jako účastník několika dalších vojenských tažení. Nemohl být tedy v Olomouci zabit.

Kdo potom spáchal atentát na mladičkého Přemyslovce? Vyloučit se nedá ani to, že vrahů bylo víc. „Vraždu provázel hluk a křik, který konečně

Pohřeb Václava II., Hájkova kronika

Václav III., král český, polský a uherský

vyburcoval strážce, vrazi však v nastalém zmatku zmizeli a je otázkou, zda královské zbrojnoše dokonce předem nepodplatili. Vždyť jak jinak by se přece dostali do domu, kde odpočíval král?" nadnáší další možný průběh incidentu spisovatel Jan Bauer v knize Podivné konce českých panovníků.

Muž se zakrvácenou zbraní, jenž byl údajně ubit před palácem, tak mohl být podle jeho hypotézy spíše náhodnou obětí, jejíž smrti využili podplacení strážní jako „kouřové clony“, aby se zdálo, že vražda byla potrestána. „Patrně šlo o králova komorníka či dvořana, jenž pouze sebral vražedný nástroj. Preventivně však byl jako nepohodlný svědek zabit,“ nadhazuje Bauer. Skutečný pachatel, s největší pravděpodobností nájemný vrah, mezitím unikl a zůstal utajen...

SPOUSTA POLITICKÝCH MOTIVŮ

Ještě zajímavější historickou otázkou ale zůstává, kdo a z jakého důvodu si králova vraždu objednal. Potenciálních zadavatelů, kteří měli na smrti Václava III. zájem, je totiž přehršel.

Jako první se nabízí už zmíněný krakovský kníže Lokýtek, proti němuž Václav III. s armádou táhl. Tomu atentát opravdu prospěl; vojenské tažení se totiž stalo po Václavově smrti neaktuální a celé Čechy brzy upadly do vnitřních bojů o moc, což Lokýtkovi dokonale posloužilo k rozšíření vlastního vlivu a sjednocení Polska pod svou nadvládu, kterou v roce 1320 završil svou korunovaci na polského krále.

Na druhé straně žádný ze soudobých kronikářů Lokýtku z organizace atentátu na českého krále výslovně nevinil a motivů k olomoucké vraždě mohlo být mnohem více. Z mocenského hlediska totiž vyhovovalo

Olomoucký hrad s katedrálou v první polovině 19. století

Václavovo odstranění nejen Lokýtkovi, ale třeba také římskému králi Albrechtu Habsburskému, jenž velmi stál o bohaté stříbrné doly v Kutné Hoře.

Panovníkova smrt navíc nebyla proti mysli ani mnoha českým pánům – Václav III. si údajně řadu českých šlechticů znepřátelil tím, že jim v opilosti furiantsky přiděloval královské hrady, aby je následně po vystřízlivění vymáhal pod hrozbou smrti zpět.

Podle kronikáře Beneše Krabice z Weitmile si Václav nechal v takovém případě přinést hliněné hrnce se jmény přítomných velmožů a začal je

Olomoucká katedrála před přestavbou, tedy před rokem 1883